

Για τα κολέγια

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΣΙΑΦΑΚΑΣ

Οι «ατυχείς» ή ανύπαρκτοι χειρισμοί των ελληνικών κυβερνήσεων επί δύο τουλάχιστον δεκαετίες στο θέμα των κολεγίων έχουν οδηγήσει, μετά και στη πρόσφατη απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου, σε μια εξαιρετικά κρίσιμη κατάσταση στο χώρο της μεταλυκειακής εκπαίδευσης.

Η λειτουργία των κολεγίων με συμβάσεις δικαιόχρησης έχει αποκτήσει πλέον νομική υπόσταση όσον αφορά τουλάχιστον τα επαγγελματικά δικαιώματα των αποφοίτων τους. Από πολλούς αυτό εκλαμβάνεται ως μια ακόμη εξέλιξη που οδηγεί σε υποβάθμιση της δημόσιας παιδείας και επιτρέπει την ανεξέλεγκτη λειτουργία ιδιωτικών ΑΕΙ.

**Ο Ε. Βενιζέλος, με παρέμβασή του στους «Διαλόγους», επισημαίνει ότι, αν και η αναγνώριση επαγγελματικών δικαιωμάτων πρέπει να είναι πλήρης, οι όροι ελεύθερης εγκατάστασης και παροχής υπηρεσιών αυτών των «κολεγίων» πρέπει να συζητηθούν το ταχύτερο στα πολιτικά όργανα της Ένωσης. Κρισιμότερο θεωρεί το ζήτημα προσφοράς και ζήτησης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, από όπου θα εξαρτηθεί αν θα υπάρξει αγορά για τα «κολέγια».

**Ο πρύτανης του Πανεπιστημίου Πατρών Στ. Κουμπιάς παρατηρεί ότι οδηγούμαστε στην ύπαρξη δύο εκπαιδευτικών συστημάτων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, κάτι που θα οξύνει τα προβλήματα. Ζητάει τη λήψη μέτρων για την προστασία του δημόσιου αγαθού της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και εισηγείται συντονισμένη δράση πολιτικής πανεπιστημίων και επαγγελματικών φορέων.

**Η Ελένη Καλαφάτη θεωρεί την αναγνώριση των «κολεγίων» αποτέλεσμα των μεθόδων ΠΑΣΟΚ και Ν.Δ. για νεοφιλελεύθερη αναδιάρθρωση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Εισηγείται τη ρητή απαγόρευση των συμφωνιών δικαιόχρησης.

Να απαγορευτεί η δικαιόχρηση

Της ΕΛΕΝΗΣ ΚΑΛΑΦΑΤΗ*

Η καταδίκη της Ελλάδας από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο και η αναγνώριση των «κολεγίων» αποτελεί το πιο χειροπιαστό -και εντυπωσιακό- αποτέλεσμα των μεθοδεύσεων με τις οποίες εδώ και είκοσι χρόνια οι κυβερνήσεις του ΠΑΣΟΚ και της Νέας Δημοκρατίας επιχειρούν τη νεοφιλελεύθερη αναδιάρθρωση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και την ένταξή της στον «ευρωπαϊκό χώρο Ανώτατης Εκπαίδευσης».

*Η συγκρότηση αυτού του χώρου απαιτεί ένα γενικό σύστημα πιστοποίησης των προσφερομένων υπηρεσιών, αλλά κυρίως προϋποθέτει την άρση των «προνομίων» που κατέχουν, με βάση τις εθνικές νομοθεσίες, τα δημόσια πανεπιστήμια, απέναντι στις ιδιωτικές επιχειρήσεις, και την υπαγωγή τους στις λογικές της «αγοράς». Η οργάνωση των πανεπιστημιακών σπουδών, σε «δύο κύκλους», έναν «προπτυχιακό» τριετή -που θα παράγει, μαζικά και με χαμηλό κόστος, «απασχολήσιμους»- και έναν διετή «μεταπτυχιακό», που προβλέπει η «διαδικασία της Μπολόνια», εξυπηρετεί αυτό τον στόχο.

*Η σύνοδος του Βερολίνου το 2003 συμπληρώνει την ακαδημαϊκή αποδιάρθρωση, προβλέποντας ότι τίτλοι σπουδών «είναι δυνατόν να απονέμονται "υπεργολαβικά" από κάποιο ίδρυμα στο οποίο έχει δοθεί η σχετική άδεια ή άλλη μορφή "διαπίστευσης" από ανώτερη αρμόδια αρχή, η οποία θα μπορούσε να είναι το κράτος, ένα πανεπιστήμιο ή ένας επαγγελματικός οργανισμός».

Είναι προφανές ότι οι αλλαγές αυτές πρέπει να εισαχθούν σταδιακά ώστε να αφομοιωθούν από τους πολίτες που ακόμη θεωρούν την παιδεία δημόσιο αγαθό. Ωστόσο οι διαγραφόμενες προοπτικές δημιουργούν πρόσφορο έδαφος για την προσφορά εκπαιδευτικών υπηρεσιών από ιδιωτικές επιχειρήσεις. Αυτό συνέβη και στην Ελλάδα με τα Εργαστήρια Ελευθέρων Σπουδών.

*Λειτουργώντας υπό ένα ιδιότυπο νομικό καθεστώς -προϊόν ενός μεταξικού νομοθετήματος του 1935- χωρίς να αναγνωρίζονται ως εκπαιδευτικά ιδρύματα και χωρίς να έχουν το δικαίωμα χορήγησης οιαδήποτε τίτλου σπουδών τα ΕΕΣ, πολλαπλασιάζονται την περίοδο 1989-91, στην ευνοϊκή συγκυρία που διαμορφώνουν οι εξαγγελίες της κυβέρνησης Μητσοτάκη για δημιουργία ιδιωτικών ΑΕΙ, κυρίως, όμως, η έκδοση της περίφημης Οδηγίας Ε.Ε. 89/48 «για την αναγνώριση των επαγγελματικών δικαιωμάτων μετά από τριετείς μεταλυκειακές σπουδές στην Ε.Ε.

Την ίδια περίοδο στη Βρετανία οι Συντηρητικοί μειώνουν δραστικά τη χρηματοδότηση των πανεπιστημίων, που αναπτύσσουν δραστηριότητες αυτοχρηματοδότησης, μεταξύ των οποίων και η εξαγωγή «ακαδημαϊκών υπηρεσιών».

*Ετσι η προσφορά συναντάει τη ζήτηση: το 1995 καταγράφονται στην Ελλάδα 86 ΕΕΣ που συνεργάζονται με ξένα πανεπιστήμια, ενώ το 2003, 44 ελληνικές «επιχειρήσεις εκπαίδευσης», οι περισσότερες «παραρτήματα» βρετανικών πανεπιστημίων στη βάση συμφωνιών «δικαιόχρησης (franchising)» ή «πιστοποίησης (validation)» παρουσιάζουν πωλήσεις 34,85 εκατ. ευρώ.

*Όλο αυτό το διάστημα, οι κυβερνήσεις της Ν.Δ. και του ΠΑΣΟΚ επιτρέπουν στις επιχειρήσεις αυτές να διαφημίζονται στις εφημερίδες και στην τηλεόραση, δημιουργώντας προσδοκίες σε μεγάλο αριθμό οικογενειών. Ωστόσο το Ελληνικό Δημόσιο με τον νόμο 1966/1991 έχει στη διάθεσή του ένα σχετικά επαρκές θεσμικό πλαίσιο για να απαγορεύσει αυτή την ανεξέλεγκτη δραστηριότητα και την εμπορία ελπίδων: για τα ΕΕΣ που με οποιονδήποτε τρόπο προβάλλονται ως εκπαιδευτικά ιδρύματα και υπόσχονται πτυχία ο νόμος προβλέπει την οριστική διακοπή της λειτουργίας τους και την τιμωρία των ιδιοκτητών τους. Το γεγονός βέβαια αυτό συστηματικά αποσιωπάται σήμερα από Ν.Δ. και ΠΑΣΟΚ.

*Οι «φοιτητές» και οι «πτυχιούχοι» των ΚΕΣ πολλαπλασιάζονται και μαζί το αδιέξοδο που αντιμετωπίζουν αυτοί και οι οικογένειές τους, αφού τα επαγγελματικά δικαιώματα που υποτίθεται ότι εξασφαλίζουν τα διαφημιζόμενα πτυχία δεν αναγνωρίζονται στην Ελλάδα.

*Τα δύο μεγάλα κόμματα, συμφωνώντας με τις νεοφιλελεύθερες επιλογές, αλλά μην τολμώντας να προχωρήσουν άμεσα σε διασταλτική ερμηνεία του άρθρου 16, κρατούν τα προσχήματα, και περιμένουν ότι η Ε.Ε. θα «εξαναγκάσει» τις εθνικές αρχές να παραδώσουν την ανώτατη εκπαίδευση στην αγορά.

*Οι εκτιμήσεις τους δεν διαψεύστηκαν.

Ετσι αν και το ΠΔ 165/2000, με το οποίο ενσωματώνεται στο εθνικό δίκαιο η Οδηγία 48/89 της Ε.Ε., ορίζει ότι πρέπει το σύνολο των σπουδών να έχει γίνει σε αναγνωρισμένο εκπαιδευτικό ίδρυμα, αποκλείοντας έτσι τους απόφοιτους των ΕΕΣ, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο αποφάσισε ότι «τα διπλώματα που πιστοποιούν σπουδές που πραγματοποιήθηκαν βάσει συμφωνίας δικαιόχρησης δεν εντάσσονται, από απόψεως της Οδηγίας 89/48, στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα» και επομένως, στις προβλέψεις του άρθρου 16 του Συντάγματος.

Το κοινοτικό δίκαιο περιορίζει επίσης την ελεγκτική λειτουργία του υπουργείου στον τυπικό έλεγχο των προδιαγραφών των «συμπράξεων».

*Οι συζητήσεις λοιπόν περί αναθεώρησης του πλαισίου ελέγχου είναι για μια ακόμη φορά χωρίς νόημα. Μας λένε ότι είμαστε φυλακισμένοι μέσα στα τείχη του κοινοτικού δικαίου. Αλλά εμείς έχουμε πολλά να κάνουμε εκεί έξω. Ας δοκιμάσουμε ένα πρώτο βήμα: η κυβέρνηση αντί να μελετά πώς θα μεταρρυθμίσει τα ΕΕΣ / «κολέγια» σε de facto ιδιωτικά πανεπιστήμια, πρέπει να αποσύρει τον νόμο περί κολεγίων και να απαγορεύσει ρητά τη σύναψη εμπορικών συμφωνιών δικαιόχρησης και πιστοποίησης στην ανώτατη εκπαίδευση.

* Η ΕΛΕΝΗ ΚΑΛΑΦΑΤΗ είναι αρχιτέκτονας-ιστορικός και διδάσκει σε μεταπτυχιακό πρόγραμμα του ΕΜΠ.

Τι να κάνουμε μετά την απόφαση

Του **ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ***

Η πρόσφατη απόφαση (23.10.2008) του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΔΕΚ) σχετικά με τη μη συμμόρφωση της Ελλάδας στην οδηγία για την αναγνώριση επαγγελματικών δικαιωμάτων που έχουν αποκτηθεί σε άλλες χώρες-μέλη της Ε.Ε., άνοιξε και πάλι με έντονο τρόπο τη συζήτηση αφενός μεν για την κατάσταση και το μέλλον του δημοσίου πανεπιστημίου, αφετέρου δε για το καθεστώς των «κολεγίων» που παρέχουν στην Ελλάδα εκπαιδευτικές υπηρεσίες στο όνομα πανεπιστημίων άλλων χωρών-μελών, στο πλαίσιο σύμβασης δικαιόχρησης.

*Είναι κατ' αρχάς προφανές ότι έχει διαμορφωθεί στην Ευρωπαϊκή Ένωση μια πραγματική και νομική κατάσταση υπέρ της λειτουργίας αυτών των συμβάσεων δικαιόχρησης. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να λειτουργούν εν δυνάμει σε κάθε χώρα 27 διαφορετικά συστήματα τρίτοβάθμιας εκπαίδευσης υπό το πρόσχημα ότι υπάρχουν 27 διαφορετικά συστήματα απονομής επαγγελματικών δικαιωμάτων. Μπορεί σήμερα αυτό να αφορά κυρίως υπηρεσίες που διατίθενται στο όνομα βρετανικών πανεπιστημίων, η γενίκευση όμως του φαινομένου δεν είναι καθόλου δύσκολη ιδίως για τις χώρες της «νέας Ευρώπης» (Τσεχία, Σλοβακία, Ρουμανία κ.ο.κ.). Αυτό αφορά και την παροχή υπηρεσιών από επιχειρήσεις συμβαλλόμενες με ιδιωτικά πανεπιστήμια που εδρεύουν στην Κύπρο.

*Μπροστά σε αυτήν την πραγματικότητα, όσοι πιστεύουμε στην αποστολή και την προοπτική του δημοσίου πανεπιστημίου οφείλουμε να πούμε με υπεύθυνο τρόπο τι είναι αυτό που μπορεί και πρέπει να γίνει ξεκινώντας από την όσο γίνεται ακριβέστερη περιγραφή του πλαισίου που έχει διαμορφωθεί με τις αποφάσεις του ΔΕΚ:

1 Η απόφαση του ΔΕΚ αφορά την άρνηση της Ελλάδας να συμμορφωθεί στις ισχύουσες οδηγίες για την αναγνώριση επαγγελματικών δικαιωμάτων που έχουν χορηγηθεί σε άλλες χώρες- μέλη.

Τόσο η απόφαση στην υπόθεση «Επιτροπή κατά Ελλάδος» όσο και η απόφαση στην υπόθεση «Επιτροπή κατά Ισπανίας» δεν αφορούν την αναγνώριση ακαδημαϊκών τίτλων και δικαιωμάτων.

2 Το ΔΕΚ επαναλαμβάνει τη διαπίστωση ότι η Ελλάδα μπορεί, σύμφωνα με την οδηγία, να προβλέπει, όπου χρειάζεται, πριν από την αναγνώριση των επαγγελματικών δικαιωμάτων, αντισταθμιστικά μέτρα με τη μορφή πρακτικής εξάσκησης ή εξεταστικής δοκιμασίας κατ' επιλογήν του ενδιαφερομένου.

3 Το Δικαστήριο θεωρεί ότι δικαιούχοι των ρυθμίσεων της οδηγίας είναι και οι Έλληνες πολίτες που απέκτησαν επαγγελματικά δικαιώματα σε άλλη χώρα-μέλος σπουδάζοντας στην Ελλάδα σε φορέα που προσφέρει επαγγελματική εκπαίδευση στο πλαίσιο σύμβασης δικαιόχρησης με πανεπιστήμιο άλλης χώρας-μέλους, η οποία και πιστοποιεί την επάρκεια των επαγγελματικών προσόντων.

4 Το Δικαστήριο δεν ασχολείται ευθέως με το καθεστώς των συμβάσεων δικαιόχρησης και των «κολεγίων». Ασχολείται με τα επαγγελματικά δικαιώματα που αποκτά κάποιος που φοίτησε σε αυτά, εφόσον αυτά λειτουργούν.

Το ζήτημα της εγκατάστασης και παροχής υπηρεσιών από πανεπιστήμια χωρών-μελών μέσω ιδιωτικών επιχειρήσεων που συμβάλλονται μαζί τους έχει απασχολήσει το Δικαστήριο στην υπόθεση «Νέρι κατά Ιταλίας».

Με δεδομένο όμως ότι η Ιταλία επέτρεπε τότε στα δικά της πανεπιστήμια να συνάπτουν τέτοιες συμβάσεις. Είναι κρίσιμο το ότι στις τελευταίες αποφάσεις το Δικαστήριο δεν ασχολήθηκε με το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας για την παροχή υπηρεσιών (οδηγία Μπόλκενσταϊν) στο πεδίο της εκπαίδευσης και πιο συγκεκριμένα με το ζήτημα αν τα διδάκτρα που καταβάλλονται σ' ένα δημόσιο και άρα μη κερδοσκοπικό πανεπιστήμιο, π.χ. βρετανικό, συνιστούν «αμοιβή» την οποία το πανεπιστήμιο μπορεί σε μια άλλη χώρα να μοιράζεται με μια ιδιωτική επιχείρηση μέσω δικαιόχρησης. Αυτό είναι, κατά τη γνώμη μου, κομβικό σημείο για την υπαγωγή ή μη στην οδηγία Μπόλκενσταϊν.

5 Πέμπτον, το ΔΕΚ καταρρίπτει τον ισχυρισμό που πολλοί διακίνησαν τα προηγούμενα χρόνια στην Ελλάδα πως ήταν δήθεν αναγκαία η αναθεώρηση του άρθρου 16 του συντάγματος προκειμένου να τεθούν υπό ποιοτικό έλεγχο τα «κολέγια». Η χώρα υποδοχής δεν μπορεί κατά το ΔΕΚ να επιβάλλει τέτοιους ελέγχους. Ο πρόσφατος μάλιστα νόμος για τα «κολέγια», αντί να λύνει, οξύνει το πρόβλημα, καθώς ο Έλληνας νομοθέτης αποδέχεται τις συμβάσεις δικαιόχρησης, ενώ θα έπρεπε να θεσπίσει αυστηρούς όρους λειτουργίας για κάθε κέντρο ελευθέρων σπουδών, απαγορεύοντας ρητά τη σύναψη συμβάσεων δικαιόχρησης στο πεδίο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης τόσο για τα ελληνικά πανεπιστήμια όσο και για τα πανεπιστήμια άλλων χωρών-μελών ώστε να υπάρχει ένα σοβαρό νομικό και πολιτικό επιχείρημα εφόσον η Ελλάδα, σε συνεργασία με άλλες χώρες-μέλη, θελήσει να θέσει το ζήτημα στις ορθές διαστάσεις του.

6 Από τις αποφάσεις του ΔΕΚ προκύπτει ότι δεν αρκεί η ολοκλήρωση των σπουδών σε κάποιο «κολέγιο», αλλά απαιτείται η απόκτηση επαγγελματικών δικαιωμάτων σε άλλη χώρα-μέλος. Δεν αρκεί π.χ. να κάνεις ιατρικές ή νομικές σπουδές σε συνεργασία με κάποιο βρετανικό πανεπιστήμιο, αλλά πρέπει να αναγνωρίζεσαι ως γιατρός ή δικηγόρος στο Ηνωμένο Βασίλειο και να έχεις δικαίωμα εγγραφής στα βρετανικά επαγγελματικά σώματα.

*Μπροστά σε αυτή την κατάσταση υπάρχει μία σειρά από πράγματα που πρέπει να γίνουν τόσο σε εθνικό όσο και σε κοινοτικό επίπεδο:

*Η συμμόρφωση της Ελλάδας στις οδηγίες για τα επαγγελματικά δικαιώματα πρέπει να είναι πλήρης. Πλήρης συμμόρφωση όμως σημαίνει και αυστηρή και σοβαρή χρήση των αντισταθμιστικών μέτρων που προβλέπουν οι οδηγίες με τη μορφή πρακτικής άσκησης ή εξετάσεων.

*Προέχει, βεβαίως, η κατοχύρωση των επαγγελματικών δικαιωμάτων των πτυχιούχων όλων των τμημάτων των ελληνικών πανεπιστημίων και ΤΕΙ που ακόμη δεν έχουν αναγνωρισμένα δικαιώματα.

Οποιαδήποτε καθυστέρηση είναι πλέον απαράδεκτη και προκλητική.

*Οι όροι ελεύθερης εγκατάστασης και παροχής υπηρεσιών στο πεδίο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που εμφανίζεται από την Επιτροπή και δυστυχώς και από το ΔΕΚ μόνον ως πεδίο απόκτησης επαγγελματικών δικαιωμάτων, γιατί διαφορετικά δεν θα μπορούσε να θεμελιωθεί κατά τα άρθρα 149 και 150 ΣυνΕΚ κοινοτική αρμοδιότητα, πρέπει να συζητηθούν το ταχύτερο δυνατόν σε όλα τα αρμόδια όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης: στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, στο Συμβούλιο με τη συμμετοχή των Υπουργών Παιδείας και Εσωτερικής Αγοράς και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Το εκπαιδευτικό ντάμπινγκ που οργανώνουν ορισμένες χώρες-μέλη δεν μπορεί να αφήνει ασυγκίνητα τα πολιτικά όργανα της Ένωσης. Η παθητική αποδοχή της άποψης ότι η οδηγία Μπόλκενσταϊν ισχύει και για την τριτοβάθμια εκπαίδευση δεν συνάδει με τις αρχές που υιοθετεί η οδηγία στο προοίμιό της. Η διεθνής κινητικότητα των ευρωπαϊκών πανεπιστημίων μπορεί και πρέπει να διασφαλίζεται με τις μεταξύ τους συνεργασίες, τα δίκτυα ανταλλαγών, τα κοινά προγράμματα, την εντατική χρήση του Διαδικτύου και των νέων τεχνολογιών για εξ αποστάσεως εκπαίδευση και όχι με την υποκατάσταση των πανεπιστημίων από επιχειρήσεις παροχής εκπαιδευτικών υπηρεσιών.

*Το κρισιμότερο είναι όμως άλλο: Ολη αυτή η κατάσταση επιβάλλει να αντιμετωπίσουμε συστηματικά και με ριζοσπαστική διάθεση το συνολικό ζήτημα της ελληνικής δημόσιας τριτοβάθμιας εκπαίδευσης: Την οργάνωση και την αποστολή του λυκείου, τον τρόπο εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, τις διαθέσιμες θέσεις σε κάθε σχολή και κάθε τμήμα, το μέλλον των ΤΕΙ που πρέπει να μετατραπούν σε πανεπιστήμια ή να συνενωθούν με υφιστάμενα κ.ο.κ.

*Εφόσον υπάρχουν παιδιά που ζητούν τριτοβάθμια εκπαίδευση και δεν καλύπτονται από τις θέσεις που τους παρέχει το ελληνικό δημόσιο πανεπιστήμιο, θα υπάρχει και αναγκαστική (όχι δηλαδή ως πρώτη επιλογή) φοιτητική μετανάστευση και αγορά για τα «κολέγια».

*Αρα πρέπει να δούμε ξανά στον πυρήνα του το ζήτημα της σχέσης προσφοράς και ζήτησης στην ελληνική δημόσια τριτοβάθμια εκπαίδευση που εμφανίζει τμήματα χωρίς φοιτητές και τμήματα με υπερβολική ζήτηση και άρα πολλούς απογοητευμένους υποψήφιους φοιτητές που αναζητούν αλλού λύση.

Δεν θα υπάρξει σύστημα που να ικανοποιεί όλους όσοι θέλουν να γίνουν δικηγόροι, γιατροί, αρχιτέκτονες ή μηχανικοί Πληροφορικής, αλλά μπορούν και πρέπει να γίνουν πολλά για τη βελτίωση του συστήματος στο πλαίσιο ενός συνολικού σχεδίου για την αναβάθμιση του δημόσιου πανεπιστημίου.

*Το πανεπιστήμιο, με τη σειρά του, πρέπει να πρωτοστατήσει σε αυτό το μεγάλο σχέδιο αναμόρφωσής του και για να το πετύχει αυτό πρέπει να είναι ένα πανεπιστήμιο ανοιχτό, ένα πανεπιστήμιο που συζητά για το μέλλον του και το διαμορφώνει και όχι ένα πανεπιστήμιο που απλώς διαμαρτύρεται διακόπτοντας τη λειτουργία του ενώ οι καταστάσεις διαμορφώνονται ερήμην του.

* Ο ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ είναι κοινοβουλευτικός εκπρόσωπος του ΠΑΣΟΚ και καθηγητής Συνταγματικού Δικαίου.

Προστασία στα δημόσια πανεπιστήμια

Του ΣΤΑΥΡΟΥ ΚΟΥΜΠΙΑ*

Η πρόσφατη τελεσίδικη απόφαση του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΔΕΚ) αποτελεί μια εξαιρετικά αρνητική εξέλιξη για την ελληνική τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Η απόφαση αυτή υποχρεώνει τη χώρα μας να συμμορφωθεί προς την κοινοτική οδηγία 89/48, δηλαδή, μέσω της αναγνώρισης των επαγγελματικών προσόντων, ουσιαστικά να αναγνωρίσει τα επαγγελματικά δικαιώματα των αποφοίτων των κολεγίων, τα οποία έχουν συνάψει συμφωνίες δικαιόχρησης με ξένα ιδρύματα. Η εξέλιξη αυτή και οι

συνέπειές της (μία από τις πιο σημαντικές είναι η ύπαρξη τελικά δύο εκπαιδευτικών συστημάτων) έρχεται να προστεθεί στα ήδη οξυμένα προβλήματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

*Γιατί τα δημόσια πανεπιστήμια αντιδρούν όπως φαίνεται και από την ομόφωνη απόφαση της Συνόδου των Πρυτάνεων; Θα αναφέρουμε εδώ μερικούς λόγους, προσεγγίζοντας το θέμα από την ακαδημαϊκή σκοπιά.

Κατ' αρχήν το Ελληνικό Δημόσιο Πανεπιστήμιο έχει την υποχρέωση να διατυπώσει με σαφήνεια τη θέση του και για την οποία θα κριθεί, να προειδοποιήσει την κοινωνία για τις επερχόμενες αρνητικές εξελίξεις που φαίνονται καθαρά και να υπερασπίσει το δημόσιο αγαθό της εκπαίδευσης, μιλώντας για ουσιαστικές, στέρεες σπουδές και γνώσεις που θα εξασφαλίσουν το μέλλον των αποφοίτων του, οι οποίοι έχουν δώσει σκληρή μάχη, αυτοί και οι οικογένειές τους, για να διεκδικήσουν μία θέση σε ένα δημόσιο πανεπιστήμιο.

*Τα δημόσια πανεπιστήμια πιστεύουν ότι, εξ αντικειμένου, έχουν ευθύνη και καθήκον να μιλήσουν για ζητήματα ποιότητας σπουδών μιας μερίδας της ελληνικής νεολαίας, η οποία μάλιστα πληρώνει αδρά γι' αυτό. Είναι γνωστή και πανθομολογούμενη η χαμηλή ποιότητα των όποιων σπουδών των κολεγίων συγκρινόμενη με την απαιτούμενη σε τριτοβάθμιο επίπεδο, πέραν του ότι πρόκειται για κερδοσκοπικού χαρακτήρα ιδιωτικούς φορείς (ανεξαρτήτως με ποιους συνεργάζονται) και επομένως, σύμφωνα με το Σύνταγμα, δεν είναι δυνατόν να παρέχουν πανεπιστημιακά «πτυχία» και αντίστοιχα επαγγελματικά δικαιώματα.

*Αν τα ελληνικά δημόσια πανεπιστήμια δέχονται τελευταία από ορισμένες πλευρές έντονες κατηγορίες (τις περισσότερες φορές άδικες και αβασάνιστες) για την ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης και της διεξαγόμενης έρευνας, τότε τι πρέπει να ειπωθεί για τα κολέγια;

Εκτός των άλλων (υποδομές, προσόντα διδακτικού προσωπικού, προγράμματα σπουδών κ.λπ.), οι πανεπιστημιακές σπουδές είναι αναπόσπαστα συνδεδεμένες με την έρευνα, η οποία και τελικά καθορίζει την ποιότητά τους. Ποιοι από αυτούς τους φορείς μπορούν να ισχυρισθούν ότι έχουν ερευνητική δραστηριότητα; Επιπλέον, σύμφωνα με αυτήν την απόφαση του ΔΕΚ, η χώρα μας δεν έχει καν αρμοδιότητα ουσιαστικής αξιολόγησης αυτών των δομών, άρα η ανεξέλεγκτη κατάσταση θα συνεχισθεί.

*Όσον, δε, αφορά την αξιολόγηση των δημόσιων πανεπιστημίων, για την οποία γίνεται λόγος τελευταία, είναι γνωστό ότι πολλά ιδρύματα έχουν ήδη αξιολογηθεί ποικιλοτρόπως και διεθνώς με πολύ θετικά αποτελέσματα, παρά τα προβλήματά τους για περισσότερα από τα οποία δεν φέρουν ευθύνη και την ουσιαστική λύση των οποίων δεν προωθεί η πολιτεία.

*Στερείται σοβαρότητας το επιχείρημα ότι η αναγνωρισμένη λειτουργία αυτών των επιχειρηματικών δομών θα δράσει ανταγωνιστικά προς την κατεύθυνση της βελτίωσης της ποιότητας των δημόσιων πανεπιστημίων, δεδομένου ότι η απόσταση μεταξύ κολεγίων και πανεπιστημίων είναι τεράστια.

Η έννοια του ανταγωνισμού δεν νοείται στο πανεπιστήμιο με τους όρους της λεγόμενης αγοράς (η λειτουργία της οποίας προσφάτως αμφισβητείται από παντού), με βάση την υπαρκτή αρνητική εμπειρία σε άλλους τομείς (π.χ. υγεία). Ο ανταγωνισμός που θα βελτιώνει συνεχώς τα πανεπιστήμια είναι η ακαδημαϊκή άμιλλα τόσο μεταξύ τους όσο και με αντίστοιχα ιδρύματα του εξωτερικού, μέσα σε συνθήκες αυτοτέλειας και επαρκούς χρηματοδότησης.

*Ποιος αμφιβάλλει ότι με αυτές τις εξελίξεις στο μέλλον θα αναγκασθούμε να μιλήσουμε, εκτός από τα επαγγελματικά δικαιώματα, και για αντίστοιχους τίτλους σπουδών, και πως μπορεί κανείς να αγνοήσει την ποιότητα των σπουδών (και του τίτλου), όπως πχ. στο αντικείμενο του πολιτικού μηχανικού, από το δικαίωμα του κατέχοντος τον τίτλο από το αντίστοιχο επαγγελματικό δικαίωμα, δηλαδή στη συγκεκριμένο παράδειγμα την εκτέλεση σημαντικών ιδιωτικών ή δημόσιων τεχνικών έργων;

*Συχνά ακούγεται τελευταία (και είναι σωστό) ότι υπάρχει υπερπληθυσμός στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και γι' αυτό είναι δύσκολη η επαρκής επαγγελματικά αποκατάσταση των αποφοίτων των ελληνικών πανεπιστημίων, γεγονός που έχει πολύ αρνητικές κοινωνικές συνέπειες. Η πρόσθεση σ' αυτόν τον υπερπληθυσμό και μάλιστα με βίαιο τρόπο, ενός σημαντικού επιπλέον αριθμού αποφοίτων των κολλεγίων με δικαιώματα ισότιμα των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης θα επιτείνει σημαντικά το πρόβλημα. Το κοινωνικό πρόβλημα της επαγγελματικής αποκατάστασης των αποφοίτων των κολλεγίων είναι υπαρκτό, πρέπει όμως τις συνέπειες του να μην τις υποστεί η υπόλοιπη ελληνική κοινωνία.

*Αυτή την κρίσιμη στιγμή πρέπει να υπάρξει από όλες τις πλευρές υψηλό αίσθημα ευθύνης, προκειμένου να προστατευθεί το δημόσιο αγαθό της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Το ζήτημα της σύγκρουσης του εθνικού με το κοινοτικό δίκαιο πρέπει να αντιμετωπισθεί ψύχραιμα και συντονισμένα, με γνώμονα μόνο το συμφέρον της ελληνικής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Όπως πολλά ακαδημαϊκά θεσμικά όργανα ζητούν, πρέπει έστω και τώρα, σε νομικό και πολιτικό επίπεδο, πολιτεία (κυβέρνηση και κόμματα), πανεπιστήμια και επαγγελματικοί φορείς να δράσουν άμεσα και προς όλες τις κατευθύνσεις, σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, ώστε να αρθούν οι επερχόμενες εξαιρετικά αρνητικές συνέπειες. Ειδικά το Δημόσιο Πανεπιστήμιο πρέπει αποφασιστικά να υπερασπισθεί το δημόσιο αγαθό της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης με τρόπους που θα καθιστούν την κοινωνία σύμμαχο και αρωγό του.

* Ο ΣΤΑΥΡΟΣ ΚΟΥΜΠΙΑΣ είναι πρύτανης του Πανεπιστημίου Πατρών.

